

“Cumhuriyet Tarihinde, 1925 yılındaki Takriri Sükûn Kanunu önemli bir dönüm noktasıdır.”

Derleyen: Selim ÇAPAR
AREM Başkanı

Kamu yönetimi ve ilişkili alanlarda ortaya çıkan gelişmelerle ilgili olarak farkındalık oluşturmak amacıyla düzenlenen “TİAV Çarşamba Konferansları Serisi”nin 6. konferansında, 24 Ekim 2013 günü İşleri Bakanlığı Konferans Salonunda, Prof. Dr. Mete TUNÇAY “Cumhuriyet Döneminin İlk Sekiz Yılında Siyasi Akımlar ve İdareye Yansımaları” konusunda hitapta bulundu. Konferans sonunda Prof. Dr. Tunçay’a,

“Cumhuriyetin manası, ‘devlet reisinin irsen gelmediği’, yani seçildiği bile demiyorum, çünkü bir darbe ile devlet başkanı olunca bir yerde, orda cumhuriyet ortadan kalkmıyor, ama ‘devlet başkanı hanedan üyesi sıfatı ile devlet başkanlığını almıyorsa orası cumhuriyettir’.”

İşleri Bakanlığı Müsteşarı Seyfullah Hacımüftüoğlu tarafından bir plaket verildi. Müsteşar Hacımüftüoğlu, Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki öğrenciliğinden sonra Sayın Tunçay’ı İşleri Bakanlığı’nda “misafir etmekten ve kendisini dinlemekten” memnuniyet duyduğunu ifade etti.

Prof. Dr. Tunçay, bilimsel çalışmaların, yapılan eleştiriler ve ortaya çıkan yeni gelişmeler karşısında yenilenmesinin gerekliliğine ve önemine işaret etti.

“33 yıl önce yayınlanmış, Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması adlı kitabım birkaç basım geçirdi. Her basımda düzeltmeler yapıldı. En son 6. basımda ben yanlışlardan, hatalardan arındırmak amacıyla düzeltmeler yaptım” dedi.

Prof. Dr. Tunçay, Cumhuriyet’in ilanının sembolik olarak önemli olduğunu ancak asıl dönüm noktası olan

gelişmenin 1925 yılında çıkarılan Takriri Sükûn Kanunu olduğuna dikkat çekti:

“Birinci TBMM 23 Nisan 1920’de açılan meclis o vakitten beri Türkiye’de görülen belki en geniş tabanlı meclistir.”

“Birinci dönem sona erdirildi ve ikinci dönem toplandı. İkinci döneme de, mümkün olduğu kadar birinci dönemdeki muhalifler sokulmadı.”

“Takriri Sükûn Kanunu’nun önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Çünkü dün 90. sene-i devriyesini kutladığımız Cumhuriyet önemli, ama sembolik olarak önemlidir.”

“Cumhuriyetin manası, ‘devlet reisinin irsen gelmediği’, yani seçildiği bile demiyorum, çünkü bir darbe ile devlet başkanı olunca bir yerde, orda cumhuriyet ortadan kalkmıyor, ama “devlet başkanı hanedan üyesi sıfatı ile devlet başkanlığını almıyorsa orası cumhuriyettir”.

“1925 yılında bu çıkartılan Takriri Sükûn Kanunu ile Türkiye’nin, o zamana kadar gidilen yönden farklı yöne

girdiğini gördüm. O zamana kadar siyaset vardı, 1. dönemde hatta 2. dönemde de. Unutmayın ki, İkinci Dönem 1924 Teşkilatı Esasiye Kanunu’nu yaptı. O zamanda, mesela Atatürk, o zaman henüz Mustafa Kemal Paşa, ve onun sözcüleriyle bir hayli çekişildi. Şimdi onlar Reiscumhura birtakım imtiyazlar tanımak istiyorlardı. Komisyon ve meclis çoğunluğu buna razı olmadı. Mesela “fesih” konusu Cumhurbaşkanına bir hak olarak verilmedi. Kuvvetler ayrılığında dengeler ve denetler sistemi vardır ya, yürütme organında yasama organına karşı fesh etme yetkisi olursa, bu bir silahtır. Mesela bu yetki, talep edildiği halde Cumhurbaşkanına verilmedi. Daha başka böyle şeyler de oldu. Hilafetin kaldırılması da bu dönemde oldu. Çok üzerinde durmuyoruz ama bizim Cumhuriyetimizin ilk 4-5 ayı ‘Halifeli Cumhuriyeti’.”

“1923 yılında Cumhuriyet ilan edildikten sonra, 1925 yılındaki Takriri Sükûn Kanunu’na kadar bir süre geçiyor. Takriri Sükûn Kanunu’ndan sonra Türkiye’de artık siyaset 1945 yılına kadar sona eriyor.”